

Ochrana přírody

KULÉROVÁ PŘÍLOHA

ročník 80 číslo 5 2025

ZPRÁVY / AKTUALITY / OZNÁMENÍ

Cena Správy jeskyní České republiky udělena

Osobnosti působící v oblasti speleologie vyzdvihl první ročník Ceny Správy jeskyní České republiky. Za mimořádný přínos v oblasti výzkumu, ochrany a zpřístupňování jeskyní a krasového podzemí zavedla Správa jeskyní České republiky (SJ ČR) ocenění zpravidla celoživotních zásluh za rozvoj tohoto oboru. Laureátem ceny může být jakákoli fyzická osoba z kterékoli oblasti, bez ohledu na státní občanství, podílející se na ochraně a správě jeskyní, průzkumu, dokumentaci, vědeckém poznání, výchově a vzdělávání, propagaci, zajišťování bezpečnosti či zpřístupňování jeskyní veřejnosti a péči o ně. Návrhy osobností, které se svojí prací, výkony či občanskými aktivitami významným způsobem zasloužily o poznání a udržitelné využití jeskyní a krasu v České republice nebo v zahraničí, mohli s odůvodněním posílat odborníci i veřejnost. Z došlých 17 nominací vybrala Komise pro udělování ceny 5 kandidátů, které navrhla ředitel SJ ČR jako laureáty.

Slavnostní předání Ceny správy jeskyní České republiky proběhlo 28. srpna 2025 v Domě přírody Moravského krasu za účasti ministra životního prostředí Petra Hladíka a ředitele SJ ČR Milana Jana Půčka. Ocenění za mimořádné celoživotní zásluhy o rozvoj oboru převzaly tyto osobnosti:

Dr. Kinga Székely, zakladatelka Speleologického institutu v Budapešti, iniciátorka středoevropské spolupráce na platformě Alcadi, stála u zápisu Aggteleckého a Slovenského krasu na seznam světového dědictví UNESCO, je autorkou moderní péče o kras a jeskyně.

RNDr. Jaroslav Hromas celoživotně působil v organizacích věnujících se ochraně přírody,

Cenu Správy jeskyní České republiky převzal z rukou ministra Petra Hladíka také Jaroslav Hromas. Foto archiv SJ ČR

je spoluzakladatelem České speleologické společnosti, zasloužil se o vznik jednotné organizace zpřístupněných jeskyní a databáze speleologických objektů JESO, stál u vzniku Správy jeskyní České republiky a byl jejím dlouholetým ředitelem.

Hynek Pavelka svůj profesní život spojil s provozem zpřístupněných jeskyní Moravského krasu, zejména jeskyně Balcarky a Punkevních jeskyní. Dokázal si poradit v krizových situacích, jako byly povodně či výstavba nové provozní budovy, podílel se na bezbariérové úpravě Punkevních jeskyní. Pod jeho vedením prošly jeskyněmi miliony návštěvníků.

Mgr. Ladislav Slezák, speleologii se věnuje více než sedmdesát let. Svou odbornou a výzkumnou činnost zaměřil na Moravský kras. Působil v Moravském zemském muzeu a v řadě dalších institucí. Patří k velkým podporovatelům amatérské speleologie. Pracoval v organizaci Moravský kras a po roce 1989 se

stal ředitelem Správy českých a moravských jeskyní.

RNDr. Radko Tásler je význačnou osobností v oblasti bádání, ochrany a dokumentace krasu. Působil zejména v oblasti Krkonoš, kde založil skupinu Albeřice. Úzce spolupracoval se Správou KRNAP. V oblasti světové speleologie při expedici na Nový Zéland s kolegy objevil jeskyni Bohemia v oblasti Mt. Owen — největší známý aragonitový dóm Nového Zélandu, dodnes považovaný za jeden z nejvýznamnějších na světě. ■

Karel Drbal

AOPK ČR podepsala smlouvu o spolupráci s Hnutím Brontosaurus

S Hnutím Brontosaurus spolupracuje AOPK ČR na místní úrovni neformálně již dlouho. Smlouva o spolupráci je tak logickým

František Pelc, ředitel AOPK ČR, a Daniela Syrovátková, místopředsedkyně Hnutí Brontosaurus. Foto Paša Pokorná

vyústěním. Jejím cílem je umožnit zapojení dětí a mládeže do dobrovolnických aktivit v péči o naši přírodu a krajinu a rozvoj environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty dětí a mládeže. Brontosauři dobrovolníci budou pomáhat s péčí o chráněná území a AOPK ČR se bude podílet na vzdělávání dobrovolníků v oblasti poznávání a ochraně přírody.

Hnutí Brontosaurus oslavilo v loňském roce již 50 let své dobrovolnické práce pro přírodu s mladými lidmi. Činnost na pomoc přírodě je vždy doprovázena zážitkovými akcemi, a tak není divu, že tato činnost oslovuje mladé lidi dodnes. Dobrovolnická organizace se podílí na záchraně několika kulturních památek a na péči o chráněná území. Moravští Brontosauři rovněž dlouhodobě aktivně podporovali vznik nově vyhlášené CHKO Soutok. ■

Tomáš Růžicka

Jak firmy rozhodují o přírodě blízkých řešeních v krajině?

Jak mohou firmy využít přírodě blízkých řešení, aby se připravily na změny klimatu? Nový program Klimaready.cz je sice určený především podnikovým manažerům, může ale být užitečný také pro ochranu přírody a krajiny.

Klimatické změny více či méně, přímo či nepřímo zasáhnou velkou část ekonomiky. Zasáhnou i firmy, které si myslí, že je zasáhnout nemohou.

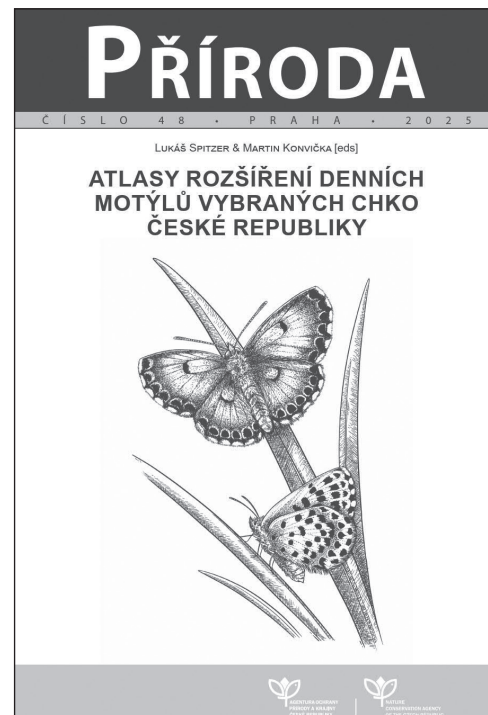
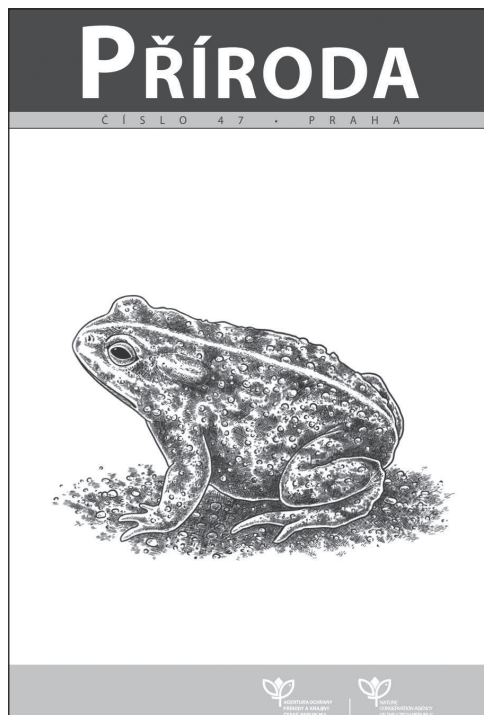
Proto se podniky, které už řadu let řeší snižování uhlíkové stopy, začínají více starat také o svoji vlastní odolnost. Klíčovým opatřením budou přírodě blízká řešení. Vzdělávací program Klimaready.cz má firmám pomoci, aby porozuměly, jak na to. Byznysová asociace Změna k lepšímu ho připravila společně s českou kanceláří Světového fondu na ochranu

přírody (WWF) a Centrem pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. Skládá se z rozsáhlého manuálu, online kurzu či akcí pro firemní management. Projekt je financován Evropskou unií v rámci Národního plánu obnovy prostřednictvím Státního fondu životního prostředí.

Adaptace na změny klimatu samozřejmě znamená úplně jiné úkoly pro nábytkáře, výrobce cukrovinek, banku nebo správce nemovitostí. Program proto firmám nedodává konkrétní recepty, nýbrž jim pomáhá porozumět, jak o problému uvažovat: jak identifikovat a analyzovat rizika, designovat účinná opatření a uvést je v život. Klíčovým rozměrem je přitom spolupráce s partnery. Řízení klimatických rizik totiž z velké části vyžaduje intervence nikoli uvnitř firmy, nýbrž v dodavatelských řetězcích, u klientů, či dokonce v krajinném kontextu.

A proto může být kurz přínosný také pro ochranu přírody. Velkou část rozhodnutí o hospodaření s krajinou nepřímo ovlivňují firmy, které v ní ani nemusí přímo operovat: odběratelé dřeva či potravinářských komodit, investoři nebo vlastníci nemovitostí v povodí. Pro ochranu přírody je důležité porozumět, jak se přitom rozhodují. Manuál nebo online kurz na webu Klimaready.cz je na dálku dostupný každému. ■

Vojtěch Kotecký

Vyšly dva nové svazky časopisu Příroda: 47. je svazek s 5 odbornými články, 48. je monotematický svazek Atlasy rozšíření denních motýlů vybraných CHKO. Distribuci zajišťuje knihovna AOPK ČR, Kaplanova 1, 140 00 Praha 4.

NOVINKY Z VĚDY A VÝZKUMU

Těžké kovy v půdě ohrožují zemědělství i lidské zdraví

Půda zabezpečuje pro lidstvo téměř 95 % potravin: navíc se předpokládá, že se jejich globální výroba bude muset do roku 2050 zvýšit o 35–50 %. Přestože vliv toxických těžkých kovů na živou a neživou složku půd známe již delší dobu, rozsah jimi způsobeného znečištění půdního prostředí nebyl v globálním měřítku znám.

Dey Hou z univerzity Čching-chua v čínském Pekingu analyzoval se svými spolupracovníky údaje o koncentracích arzenu, kadmia, kobaltu, chromu, mědi, niklu a olova pocházející z celkem 796 084 odběrných míst (*Science*, 388, 316–321, 2025). Umělá inteligence pomohla badatelům určit plochy, kde množství těžkých kovů v půdě překračuje limity stanovené pro zemědělskou výrobu a pro lidské zdraví.

Ukázalo se, že největší nebezpečí kontaminace půd těžkými kovy hrozí níže položeným oblastem Eurasie. Pás půd „obohacených“ zmiňovanými prvky se táhne od jižní Evropy přes Blízký východ, Irán, severní Indii až do jižní Číny. Autoři dokazují, že znečištění půd těžkými kovy v současnosti zasahuje 14–17 % veškeré orné půdy a že zvýšenému nebezpečí poškození zdraví uvedenými kontaminanty čelí 0,9–1,4 miliardy obyvatel naší planety.

Genetické monitorování se při přemísťování organismů podceňuje

Vysazování planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů mimo původní areál rozšíření pro účely ochrany přírody se uplatňuje zejména tehdy, jestliže v něm nenajdeme pro repatriaci druhů vhodné podmínky. Aby byly takto vzniklé populace v novém prostředí dlouhodobě životaschopné, měly by se vyznačovat vysokou genetickou rozmanitostí (viz *Ochrana přírody*, 79, 2, 30–33, 2024).

Nakolik se při uvedených přesunech fauny a flóry ve skutečnosti uplatňuje genetické monitorování, se pokusil vyčíslit kolektiv badatelů vedených Elspeth McLennanovou z univerzity v Sydney (*Conserv. Sci. Pract.*, 7, e70036, 2025).

V Africe dřevo poskytuje 27 % primární energie. Na snímku materiál na výrobu dřevěného uhlí na západě Zambie.
Foto Jan Plesník

Ze 167 případů vysazení cílových druhů usku-tečněných v Severní Americe, Austrálii a Číně se téměř ze tří čtvrtin jednalo o planě rostoucí rostliny a hlavní motivací se stala snaha najít pro taxony ovlivněné změnami podnebí vyhovující lokality: šlo o 40 % všech autory zdokumentovaných zásahů.

Na nových plochách ochránci přírody a vědci nejčastěji hodnotili přežívání a rozmnožování fauny a flóry. Pouze v deseti případech se provádělo genetické monitorování a jen ve dvou z nich vědci sledovali změnu genetické rozmanitosti. Jak v případě pěvce lejskovce seychelského (*Terpsiphone corvina*), tak známého dravého vačnatce ďábla medvědotitého (*Sarcophilus harrisii*) se po vysazení diverzita genofondu (veškeré genetické informace populace) snížila. Autoři proto doporučují, aby ochránci přírody sledovali po určitou dobu genetickou rozmanitost vysazené populace a včas tak odhalili příbuzenskou plemenitbu (inbríding) způsobenou efektem zakladatele.

Světová produkce palivového dřeva byla dlouhou dobu podhodnocena

Dřevo sloužící k topení může představovat až polovinu veškerého dřeva získaného v lesích a ze stromů rostoucích mimo ně. Pro nemalou

část lidstva zůstávají větve, klacky, nasekaná polínka nebo dřevěné uhlí jediným zdrojem energie. Přesto má k dispozici aktuální věrohodné údaje o produkci palivového dřeva pouze malý počet zemí.

Vyplnit tuto mezeru se pokusil badatelský tým řízený Ashley Steelovou z ústředí Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) v Římě (*Nat. Commun.*, 16, 6227, 2025). Pro odhad objemu palivového dřeva využili model beroucí v úvahu řadu vnějších činitelů (hnacích sil) jej ovlivňujících. Patří mezi ně mj. počet obyvatel dané země, hrubý domácí produkt (HDP), věk dožití obyvatelstva, stupeň elektrifikace, typy stravy obyvatel, podíl městského obyvatelstva, podnebí, celková těžba dřeva či lesnatost a její změny. Kromě oficiálních statistik autorům posloužila i nová data z více než 2 000 lokalit.

Pro rok 2019 stanovili výzkumníci objem těžby palivového dřeva na naší planetě na 2,52 miliardy m³, což je asi o třetinu více, než se dosud předpokládalo. Největší rozdíl vykazuje v tomto směru Afrika, kde se podle autorů spálí o polovinu více dřeva, než uvádějí oficiální údaje. U dřevěného uhlí, jehož celková produkce může za rok dosahovat 70,5 milionů tun, se jedná o polovinu více, než se dlouhodobě usuzovalo: v tomto případě se nejvíce podhodnocovala jeho výroba v Asii.

Nepůvodní rostliny v krajnicích silnic lákají hmyzí opylovače

Krajnice silnic zvyšují v jinak homogenní krajině rozrůzněnost a propojenost biotopů. Zároveň se staly místy, kde se usazují a odkud se šíří nepůvodní rostlinné druhy.

Ekolog z univerzity ve Winnipegu Massimo Martini a jeho kolegové zaznamenali v červenci a srpnu na 180 lokalitách ležících podél silnic v jihovýchodní Manitobě výskyt všech druhů kvetoucích rostlin a na ně vázaných včel, vos a dvoukřídlých (*Glob. Ecol. Conserv.*, 58, e03489, 2025). Uvedená místa se nacházela v krajině různého typu, od zemědělsky využívané přes přírodu blízkou až po přírodní. Získaná data vědci porovnali s údaji o společenstvech (synuziích) včel a vos v okolí zkoumaných ploch a v územích péče o flóru a faunu (WMA) shrmažděnými v předchozím výzkumu.

V rostlinných společenstvech (fytocenózách) na silničních okrajích převládalo několik početných nepůvodních druhů, často navštěvovaných nespécializovanými opylovači. Abundance nepůvodních rostlinných druhů pozitivně korelovala s početností a druhovou bohatostí (počtem druhů) včel. Místní krajina ovlivňovala synuzie opylovačů méně významně, přičemž společenstva včel podél silnic se významně odlišovala od těch žijících v jejich okolí a ve zmiňovaných chráněných územích.

I když krajnice silnic podporují mezi hmyzími opylovači spíše nespécializované druhy, dokáží udržet uvedenou ekosystémovou službu i v člověkem silně pozměněné nebo hustě zalesněné krajině.

Jak se v Evropě obnovuje les

Není žádným tajemstvím, že lesy přes svůj poměrně vysoký podíl na celkové rozloze Evropy (35 % bez Ruské federace) nejsou v mnoha částech našeho kontinentu v dobrém stavu. Jejich obnova se soustředila na podporu celé škály procesů a funkcí, jejichž přínosy lidské civilizaci jsme si zvykli označovat jako ekosystémové služby nebo příspěvky přírody lidem.

Maria Menéndezová-Miguélezová působící v Ústavu lesnických věd ve španělské La Coruně sestavila početný tým badatelů, který rozeslal dotazník vyhotovený v šesti jazycích do 1 500 veřejných a soukromých institucí na našem kontinentě (*Ecol. Indic.*, 173, 113348, 2025). Vyplnilo jej celkem 398 organizací z 31 zemí: 13 z nich

pocházelo z České republiky, což byl mimočodem stejný počet jako ze SRN.

Více než 40 % respondentů se soustředilo, ostatně jak se dalo očekávat, na zvýšení početnosti rostlinných druhů, na prvním místě dřevin, nebo na plošné rozšíření jejich výskytu. Zvýšenému zájmu lesníků o obnovu uvedeného základního typu zemského krytu (krajinného pokryvu) nešla ani jeho regenerace. Zaměření obnovy lesních ekosystémů se v různých částech Evropy liší. V jižní Evropě lesníci upřednostňují regeneraci rostlinných a stromových porostů po požárech, v západní části se snaží posílit odolnost (resistenci) a pružnost (resilienci) celých ekosystémů prostřednictvím integrované péče o les. Ve střední Evropě se oblibě těší obnova lesních ekosystémů podporou určitých biotopů. Přesto se v odpovědích vědců i praktiků objevovali dva společní jmenovatelé. Prvním z nich je převládající víra, že obnova současně posiluje řadu ekologických hledisek, druhým potvrzení nesporného významu monitorovacích programů umožňujících v širších souvislostech vyhodnocovat účinnost obnovy lesů. Dotazovaní mají na mysli přístup beroucí v úvahu nejen ekologické, ale i společenské, hospodářské, strategické a politické aspekty znovuvytváření evropských lesů.

Profil trati a využití okolních pozemků určuje četnost srážek ptáků s rychlovlakem

Za zvyšující se oblibou vysokorychlostních vlaků stojí mj. relativní pohodlí cestujících, menší energetická náročnost a s dalšími typy dopravy srovnatelná časová náročnost. Na rozdíl od silniční dopravy se ale málo ví o jejich vlivu na volně žijící živočichy.

Laurenco Falcao Rodrigues z Autonomní univerzity v Madridu a jeho spolupracovníci zkoumali faktory ovlivňující srážky rychlovlaků s ptáky na 322 km dlouhé trati mezi městy Madrid a Murcia, procházející ponejvíce sušší zemědělskou krajinou (*Glob. Ecol. Conserv.*, 59, e03538, 2025). Aby vlakové soupravy mohly jezdit rychlostí 250 km/hod, nemělo by navýšení, nebo naopak zahloubení trati převyšovat 0,2 %: v některých oblastech vedou koleje 15 metrů pod nebo nad povrchem okolního terénu.

Během dvou let výzkumníci využili 127 jízď o celkové délce 34 250 km, během nichž videokamerami zaznamenávali za denního světla přelety ptáků nad pásmem širokým 8,5 m mezi

Žížala obecná (*Lumbricus terrestris*) ovlivňuje prostředí do té míry, že mění jeho fyzikální, chemické a biologické vlastnosti: proto ji označujeme za ekosystémového tvůrce. Foto Jan Plesník

kolejnicemi a trolejovým vedením. U 675 přeletů následně vyhodnocovali, nakolik má na ně vliv výška nebo hloubka trati, charakter okolní krajiny a přítomnost chráněného území, a to jak lokalit známé soustavy chráněných území EU Natura 2000, tak ploch vyhlášených podle národní legislativy.

Četnost možných kolizí 48 zaznamenaných druhů opeřenců s rychlovlakem zvyšovaly terénní úpravy trati, zejména vytvoření vysokých náspů. Stejně významný dopad na ni měla také okolní krajina, hlavně otevřená orná půda nebo keřové porosty. Opeřenci vyhledávající člověkem pozměněnou krajinu, jako je straka obecná (*Pica pica*), holub skalní (*Columba livia*) nebo vrána černá (*Corvus corone*), byli srážkami s rychle jedoucími vlaky ohroženi významně více než lesní ptáci. Uvedená zjištění se mohou uplatnit při budování nových vysokorychlostních tratí a při snižování jejich možného negativního dopadu na avifaunu.

Umělé světlo mění chování žížal

Stále narůstající světelné znečištění zasahující již značnou část naší planety ovlivňuje mj. fyziologii a chování živočichů a následně i celé ekosystémové procesy. Přesto dopadu umělého světla na půdní živočichy v noci vylézající na povrch věnovali vědci až dosud malou pozornost.

V nočních hodinách se po povrchu půdy běžně pohybuje také známá žížala obecná (*Lumbricus terrestris*). Britští výzkumníci z univerzity v Exeteru pod vedením Jiaqinga Caie

sledovali chování uvedených bezobratlých hned ve dvou pokusech (*Oecologia*, 207, 114, 2025). Při prvním v místnosti s regulovanou teplotou vystavili žížaly sedmi rozdílným úrovním intenzity umělého světla. Během druhého v terénu zjišťovali, zda se změny v chování žížal v důsledku působení umělého světla promítnou i do rozkladu rostlinného spadu a do dýchání půd, tedy mineralizace organické hmoty, při níž se spotřebovává kyslík a uvolňuje se oxid uhličitý.

Při umělém světle o intenzitě vyšší než 10 luxů se ve srovnání s tmou jak v laboratoři, tak v terénu výrazně snižovala doba, kterou zmiňovaní kroužkovci strávili na povrchu hledáním potravy. Nicméně tento posun v chování pozoruhodných bezobratlých ovlivňuje krátkodobý cyklus uhlíku prostřednictvím odstraňování opadanky a její mineralizace jen v omezené míře. ■

Jan Plesník

MEDAILONEK

Werner Hentschel – od vizi k naplňování cílů – 80 let

V profesním životě potkáváme řadu kolegů a někdy i vedoucích pracovníků, ale ne vždy se stanou součástí „velkého“ okruhu blízkých a známých, kdy i po ukončení profesní kariéry se nadále setkáváme. Osobně považuji tato setkávání za výraz dobrých vztahů kolektivu v zaměstnání mezi kolegy. Ing. Wernera Hentschela a Ing. Hanu Hentschelovou řadím mezi kolegy, se kterými se rád setkávám i po ukončení jejich profesní kariéry. Kolega Ing. Karel Stein nazval medailonek (*Ochrana přírody* 6/2015) k 70 letům narození W. Hentschela „šťastnou volbou pro ochranu přírody a CHKO Labské pískovce“ a lze jen doplnit, že pro většinu zaměstnanců působení W. Hentschela ve vedoucí funkci bylo šťastným obdobím.

Rodinné zázemí

Werner Hentschel se narodil ve Šluknovském výběžku v obci Lipová dne 24. listopadu 1945 rodičům Marii a Johannu Hentschelovým německé národnosti a kořeny rodiny jsou doloženy z obcí Lipové a Severní až k roku 1707.

Manželé Hentschelovi na ochrannářské exkurzi po pískovcových územích v květnu 2003. Foto Holm Riebe

Otec byl z rodiny, která pracovala v textilním průmyslu. Maminka pracovala v textilce Stap a později v tiskárně Severografia.

W. Hentschel vychodil základní osmiletou školu v Lipové a ve Velkém Šenově, kde s kamarády trávili mnoho času v přírodě, a prvním počinem pro ochranu přírody bylo zhotovení budek pro ptáky, které rozvěšovali v okolí obce Lipová.

Zájem o přírodu nadále prohluboval a nastoupil na lesnickou školu v Hejnicích, kde v této zálibě mohl rozšířit znalosti a vědomosti o lese. Ve studiu pokračoval na čtyřleté střední lesnické technické škole v Trutnově a dále na lesnické fakultě Vysoké školy zemědělské v Brně (1965–1970). Po celou dobu studia dělal pomocnou vědeckou sílu na katedře lesnické fytoecologie a typologie a při té příležitosti navštívil mnohá chráněná území. Po celou dobu studia měl výborného učitele a mentora, polesného Tomka z Lobendavy, kde vykonával

veškeré praxe. Celý život se snaží dále své vědomosti a zkušenosti předávat. Ve své diplomové práci se věnoval hospodářskému využití příměstských lesů v souladu s ochranou přírody a estetikou zachování drobných památek. Své profesní vzdělání uplatnil na Lesním závodě Rumburk, polesí Jedlová, kde byl po krátké době ustaven do funkce vedoucího polesí. Vysokoškolské studium mu přineslo nejen vzdělání, ale i manželku Hanku, která po ukončení lesnické fakulty nastoupila jako technik na polesí, kde pracovali. Společně vychovali syna Wernera ml.

Kladný postoj k životnímu prostředí prosazoval uplatňováním přírodě blízkých přístupů při pěstování a obnově lesa. V 70. letech se na polesí Jedlová zasadil o radikální snížení stavu spárkaté zvěře tak, aby se les opět přirozeně zmlazoval, a to v době, kdy o tento přístup nebyl absolutní zájem. Po vyhlášení CHKO Lužické hory v roce 1976 zde vykonával funkci dobrovolného strážce.

Společná Česko-německá exkurze zaměstnanců ochrany přírody (správy CHKO Labské pískovce, správ NP České a Saské Švýcarsko) v Saském Švýcarsku v červnu 2007. Foto Hana Hentschelová

Odchod z lesního závodu Rumburk

Počátek 90. let minulého století v jeho profesní kariéře znamenal výraznou změnu v souvislosti s reorganizací státních lesů. Ta spočívala v rozdělení na Lesy České republiky, s. p., a akciové společnosti, což kritizoval, protože státní lesy tímto rozdělením ztratily přímý vliv na hospodaření a pěstební činnost. Již během působení na LZ Rumburk navázal spolupráci s oddělením ochrany lesů LZ Königstein, které vedl Dr. Jürgen Stein. Spolu se dohodli na úzké budoucí spolupráci nejen v principech pěstování lesa, ale i v oblasti ochrany přírody.

Jelikož vždy zastával zásadu, že hospodaření v lesích musí být v souladu s přírodou, což reorganizační změny neumožňovaly, rozhodl se ke změně povolání a přešel na pozici vedoucího Správy CHKO Labské pískovce.

Dobré zázemí pro zaměstnance je úspěchem dobré práce

S příchodem W. Hentschela v roce 1991 do funkce vedoucího Správy CHKO započala velmi intenzivní česko-německá spolupráce. Všichni odborní pracovníci z oborů botaniky, zoologie, lesnictví či práce s veřejností měli své protějšky partnery na saské straně a intenzita spolupráce

vyústila v pravidelné porady. Němečtí kolegové si byli velmi dobře vědomi ekonomických poměrů v tehdejší Československu a jejich podpora probíhala např. poskytnutím terénního automobilu, odborné literatury nebo výpočetní techniky.

Velmi blízké osobní vztahy s tehdejšími vedoucími Správy NP Saské Švýcarsko Dr. J. Steinem byly právě tím hnacím motorem spolupráce mezi českou a saskou správou. Společné porady na úrovních vedení, ale i velmi častá setkání odborných pracovníků vyústily v pořádání vícedenních odborných exkurzí na území Německa, Čech, Moravy, Slovenska i Polska.

W. Hentschel dbal na dobré podmínky pracovníků správy a postupem času zajistil terénní stanici ve Chřibské, kterou díky iniciativě získal od města Chřibská, jako vklad pro připravovaný národní park. Terénní stanice znamenala výrazný impuls pro realizaci řady výzkumných prací v CHKO.

Ochrana přírody v porevolučním období začala hned od počátku devadesátých let řešit několik velmi složitých kauz. Z těch lze jmenovat především záměr dálnice Praha–Drážďany, dálniční přivaděč a plavební stupeň Dolní Žleb, které by bez jasného postoje vedoucího správy, mířeného ve prospěch ochrany přírody, byly již dávno zrealizovány.

Kolektiv správy pod vedením W. Hentschela současně připravoval podklady pro vyhlášení národního parku České Švýcarsko a neúnavnost s mravenčí prací s veřejnou správou, sdělovacími prostředky, veřejností i poslanci Parlamentu ČR nakonec vedla k vytyčenému cíli. Neúspěch v pokusu o obsazení postu ředitele národního parku byl pro W. Hentschela hnacím motorem v prosazování zájmů ochrany přírody v oblasti Krušných hor a „zbylé“ části Labských pískovců. Vyhlášení NPR Kaňon Labe nebo rozšíření NPR Úhošť by bez neúnavného vedení Správy nebylo možné.

Za vytrvalost při přípravě podkladů pro vyhlášení NP České Švýcarsko a za přeshraniční spolupráci byl oceněn saským ministerstvem životního prostředí a při konferenci k výročí 30 let od vzniku CHKO Labské pískovce obdržel cenu ministra životního prostředí ČR. V roce 2010 byl na jeho počest vyhlášen památný strom, dub s obvodem kmene 473 cm v obci Růžová, s názvem „Wernerův dub“.

Prolínání umění, kultury a přírody

Na poli kultury a umění W. Hentschel dokázal prosadit tři výstavní prostory v detašovaném pracovišti Správy CHKO Labské pískovce v Klášterci nad Ohří, informačním středisku v Tisé a v sídle Správy CHKO na Teplické ulici v Děčíně. Myšlenka provázanosti ochrany přírody s jinými obory, komplexnosti a provázanosti s uměním umožnila vidění a zpřístupnění oboru ochrany životního prostředí široké veřejnosti. Tento princip je i nadále prosazován Správou NP České Švýcarsko jako jeden z pilířů práce s veřejností. Pravidelné výstavy, přednášková činnost a popularizace botaniky, zoologie a cestopisů přilákala stovky posluchačů do městské knihovny v Děčíně.

Spolupráce

W. Hentschel spolupracoval s prof. Elmarem Csaplovicsem z Technické univerzity v Drážďanech, s přírodovědným muzeem ve Zhořelci a ministerstvem životního prostředí Saská. Svůj rodný jazyk využíval i jako tlumočník již od SLTŠ Trutnov, u státních lesů a později také u ochrany přírody. Dlouhodobě spolupracoval s řadou českých kolegů, např. J. Čeřovským, K. Kaňákem, P. Mouchou, A. Vopálkovou, F. Povolným. S T. Rothrockem byl členem rady NP Podyjí a plánovali společnou organizaci „maloparků“. Z německých kolegů W. Hentschel pravidelně spolupracoval s J. Phoenixem, P. Simpfendörferem, H.-J. Vorbergerem (saské ministerstvo životního prostředí), K. Fiedlerem (koordinátorem pracovní skupiny německé

sociálně-demokratické strany pro Euroregion Elbe-Labe) a M. Jeremiesem, který se zabýval botanikou a geologií německé Horní Lužice a Šluknovského výběžku.

Zasloužený „odpočinek“

Činorodost a aktivity W. Hentschela nepolevily ani po odchodu do důchodu. Aktivity spojené s jeho profesí, historií a vztahem k rodnému kraji pokračovaly nejen v obci Lipová, kde stojí v osadě Liščí jeho domek. Se svou manželkou inicioval obnovu drobných památek v Lipové, kde se dosud podařilo zrestaurovat 31 křížků, pět soch, šest pomníků, 25 obrazů a pět kaplí do původní podoby. Znalosti a zkušenosti v oblasti lesnictví i nadále zúročil v profesi správce NPR Božídarské rašeliniště, kde zajišťoval péči o toto cenné území. Podílel se na přípravě plánu péče pro připravované CHKO Doupovské hory, k jejímuž vyhlášení nakonec nedošlo. V letech 2008–2011 učil hospodářskou úpravu lesů a ochranu přírody na Střední lesnické škole ve Šluknově. Jazykové schopnosti zúročil v letech 2009–2019, kdy vedl exkurze pro německé zájemce o ochranu přírody po chráněných územích v severních Čechách s důrazem na zajímavosti o krajině, přírodě, historii, kultuře či architektuře. Obdobně tak i pro české zájemce vedl exkurze do Německa.

Komunální politik

V letech 2010–2014 byl W. Hentschel zastupitelem obce Lipová a část tohoto období vykonával funkci místostarosty. Vztah k ochraně krajiny a historii rodného kraje zúročil v realizaci Kostelní stezky mezi obcemi Lipová a Wehrsdorf, na jejíž obnově se v roce 2018 podílel. Zajistil převzetí farských lesů Lipová a v letech 2016–2018 tam pracoval ve funkci lesníka. Ve spolupráci s Přírodovědným spolkem Horní Lužice realizoval geopark místních hornin z obou stran hranice u podstávkového domu (IC Lipová). Zhotoveny byly také putovní skříně s těmito horninami a společně se ženou zpracovali materiál o geologické podobnosti Šluknovského výběžku a Hornolužické pahorkatiny. Každoročně se podílí na organizaci setkání rodáků z Lipové a za přispění rozvoje obce Lipová mu bylo 28. 10. 2018 uděleno čestné občanství.

Popřejme Werneru Hentschelovi, ať ho provází životní elán a nadšení pro věc jako doposud. Chvilé strávené ve „šťastném“ období zůstávají jako nezapomenutelné vzpomínky na velkého vedoucího Wernera. ■

Petr Bauer

Úřadující ministr životního prostředí Petr Hladík předává obraz s motivy nově vyhlášené CHKO Soutok prvnímu ministrovi životního prostředí Bedřichu Moldanovi. Foto Jiří Dlouhý

Život 90 – devadesátníkem je čerstvě Bedřich Moldan

V srpnu oslavil neuvěřitelné devadesáté narozeniny Bedřich Moldan, světově uznávaný odborník v oblasti analytické chemie, biogeochemie a životního prostředí svou rozsáhlou pedagogickou, publicistickou, organizační, politickou a diplomatickou činností zásadně ovlivnil hned několik generací lidí, kteří se zabývají ochranou životního prostředí v nejrůznějších souvislostech. Významně se také podílel na nastavení soudobého systému ochrany životního prostředí v České republice. Nemá smysl zde vyjmenovávat všechny oslavencovy zásluhy, přínosy a ocenění, to vše už bylo nejen v tomto časopise popsáno mnohokrát. Stopa, kterou zanechal a zanechává, je fascinující. Fascinující je i jeho lidskost, smysl pro humor a neutuchající zájem o veřejné dění. Ty, kteří mu chtěli popřát k devadesátinám, požádal, aby místo darů finančně podpořili přírodu, konkrétně výkup pozemků v Bradáčovských mokřadech na Táborsku. A řada lidí mu také přišla popřát osobně. Bedřichu Moldanovi gratulujeme a přejeme do dalších let hodně sil. ■

Karolína Šulová

PRÁVNÍ OKÉNKO

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

-----
Právní předpisy:

Návrh vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Předmětem navrhované úpravy je změna seznamu zvláště chráněných druhů živočichů v příloze č. III, kde se dosavadní stupeň ohrožení vlka obecného (*Canis lupus*) mění ze stupně „kriticky ohrožený“ na „ohrožený“. Navrhovaná vyhláška reaguje na vývoj evropské legislativy, konkrétně na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2025/1237 ze dne 17. června 2025, která změnila úroveň ochrany vlků z kategorie „přísně chráněný druh“ na „chráněný druh“. Návrh vyhlášky je nyní v meziresortním připomínkovém řízení.

Nařízení AOPK o vyhlášení přírodní rezervace Skalní potok

Nařízení Agentury nahrazuje dosud platnou vyhlášku Správy CHKO Jeseníky z roku 2001 o zřízení přírodní rezervace Skalní potok. Nařízením došlo k rozšíření přírodní rezervace o 7 hektarů na nyníšších 207 hektarů. Předmětem ochrany jsou lesní ekosystémy bučin a lužních lesů s fragmenty ekosystémů skal a drolin a prameništ, dále vzácné a ohrožené druhy: sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*), roháček jedlový (*Ceruchus chrysomelinus*) a tis červený (*Taxus baccata*), včetně jejich biotopů. Hranice přírodní rezervace jsou vymezeny souřadnicemi, které jsou součástí přílohy nařízení Agentury. Nařízení nabylo účinnosti 29. 8. 2025.

NÁRODNÍ JUDIKATURA

Rozsudek Nejvyššího správního soudu z 2. 9. 2025, č.j. 1 As 48/2025-112 o sanaci skládky sudů styrenu v Nelahozevsí

Nejvyšší správní soud se zabýval otázkou, zda nedokončenou sanaci skládky sudů se styreny v Nelahozevsí, která je tzv. starou ekologickou zátěží, došlo v důsledku k havárii ve smyslu vodního zákona (zákon č. 254/2001 Sb., o vodách), a zda tedy měl Krajský úřad Středočeského kraje a Česká inspekce životního prostředí zahájit řízení o uložení opatření k nápravě k odstranění následků této havárie.

Skládka byla založena již v 60. letech minulého století. Na počátku devadesátých let se na skládce nacházelo asi 24 000 sudů styrenů, vysoce hořlavých a těkavých látek, ze kterých se vyrábí polystyren nebo kaučuk. Mezi lety 2019 a 2020 proběhla sanace ekologických škod a úprava terénu skládky. Sanační práce však byly dokončeny pouze v částečném rozsahu a skládka zůstala od roku 2020 zčásti odkrytá.

Žalobci, kteří jsou vlastníky studní nedaleko skládky, se domáhali ochrany před nezákonným zásahem spočívajícím v nezahájení řízení o uložení opatření k nápravě závažného stavu, neboť dle nich při nedokončení sanace vznikla havárie ve smyslu vodního zákona. Krajský soud jejich žalobě vyhověl a uložil Krajskému úřadu Středočeského kraje a České inspekci životního prostředí povinnost do 30 dnů od právní moci rozsudku zahájit zmíněné řízení. Oba žalovaní napadli rozsudek krajského soudu kasační stížností. Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl a přisvědčil závěrům krajského soudu.

Nejvyšší správní soud souhlasil s krajským soudem v tom, že v lokalitě, která je starou ekologickou zátěží, může dojít vlivem změny okolností k havárii, a proto je třeba tyto dvě kategorie odlišovat. Skládka v Nelahozevsí je starou ekologickou zátěží a nedokončenou sanaci došlo k její destabilizaci. Nejvyšší správní soud korigoval závěr krajského soudu o tom, že k havárii jistě došlo, neboť pro to krajský soud neměl dostatečnou oporu ve skutkových zjištěních. V případě takto komplikované ekologické zátěže, jako je skládka styrenů, podle něj však postačí, že existují *rozumné předpoklady* pro zahájení řízení o uložení opatření k nápravě. Navíc by v tomto případě šlo o ohrožovací havárii, u které stačí, aby bylo závažné zhoršení jakosti vod *potenciálně možné*. Z dokazování před krajským soudem vyplývá důvodný předpoklad, že odkrytím skládky k takovému závažnému ohrožení došlo. Žalovaní proto mají povinnost zahájit řízení o uložení opatření k nápravě, ve kterém sami rozhodnou, zda má být opatření uloženo či ne. Tento postup je pak v souladu se základními zásadami ochrany životního prostředí, zejména s principem předběžné opatrnosti.

Nejvyšší správní soud pak ve vztahu k aktivní legitimaci žalobců uzavřel, že fakt, že žalobci nebyli (ani nemohli) být účastníky řízení o uložení opatření podle vodního zákona, není pro jejich legitimaci překážkou. Podstatné je, že pokud by z takového řízení vzešlo rozhodnutí, mohli by se proti němu žalobci bránit žalobou podle § 65 soudního řádu správního (zákon č. 150/2002 Sb.). Co se týče podmínky vyčerpání jiných právních prostředků ochrany, stačí, že podnět k opatření proti nečinnosti dle § 80 správního řádu (zákon č. 500/2002 Sb.) zaslala žalovaným pouze obec. Účelem této podmínky totiž je, aby se správní orgán měl možnost dozvědět o intenzitě dopadů do hmotných práv konkrétních osob a dostal možnost je ochránit. Žalovaní se tyto skutečnosti mohli dozvědět jak z podání obce, tak z petice, kterou podepsali žalobci. Lpět na dalším podání podnětu k opatření proti nečinnosti by bylo příliš formalistické.

EVROPSKÁ JUDIKATURA

Stanovisko generální advokátky SDEU ze dne 11. 9. 2025 ve věci C-58/24, Drumakilla

Irský Vrchní soud (High Court) se obrátil na Soudní dvůr Evropské Unie s předběžnou otázkou na výklad směrnice o stanovištích

a směrnice EIA. Spor souzený irským Vrchním soudem se týká uplatnění výjimky dle čl. 16 odst. 1 směrnice o stanovištích (Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin) za účelem usnadnění výstavby bytů v karmelitánském klášteře, ve kterém se nachází velká kolonie přísně chráněného druhu netopýra.

Generální advokátka Laila Medina se v první části stanoviska zabývá procesními otázkami postupu irských správních orgánů. V druhé části se věnuje hmotněprávními podmínkami vydání rozhodnutí o výjimce dle čl. 16 odst. 1 směrnice o stanovištích. Předkládající soud se ptá, zda toto ustanovení vyžaduje účinné posouzení jiných řešení požadované výjimky (např. pokud jde o lokalitu dotčeného druhu). Dále se ptá, zda může příslušný orgán v rozhodnutí o výjimce dospět k závěru, že je povolení této výjimky v zájmu ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Generální advokátka ve svém stanovisku konstatovala, že příslušný orgán musí účinně posoudit, zda nelze cíle sledovaného žádostí o výjimku dosáhnout jiným uspokojivým řešením, a uvést konkrétní důvody, proč je v tomto konkrétním případě výjimka umožněna. Dále se příslušný orgán nemůže dovolávat pouze toho, že povolená výjimka je v zájmu ochrany volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a ochrany přírodních stanovišť (čl. 16 odst. 1 písm. a) směrnice o stanovištích), zejména pokud neuvede žádné důvody, které by vysvětlily, jak uvedený záměr skutečně podporuje jejich ochranu. Čl. 16 totiž představuje odchylku od systému přísné ochrany zavedeného směrnicí, a proto musí být vykládán restriktivně. Povinnost řádného odůvodnění povolené výjimky je pak zásadní pro přístup veřejnosti k právní ochraně, jelikož se na základě takového odůvodnění může rozhodnout, zda podá žalobu k soudu či ne. Takto proto navrhuje, aby na otázky irského soudu odpověděl Soudní dvůr Evropské Unie, který se věcí bude dále zabývat.

Stanovisko generální advokátky SDEU ze dne 18. září 2025 ve věci C-131/24, VIRUS a další

Na Soudní dvůr Evropské Unie se obrátil rakouský Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht) s předběžnou otázkou, zda zákaz úmyslného vyrušování ptáků v čl. 5 písm. d) směrnice o ochraně ptáků (směrnice Evropského parlamentu a Rady

2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků) zahrnuje i zákaz vyrušování, které by bylo kompenzováno zlepšením stanovišť dotčených druhů na jiných místech. Dále se rakouský soud zeptal, jak by měl posuzovat účinnost takového kompenzačního opatření ještě před jeho provedením.

Generální advokátka Juliane Kokott v rámci odpovědi na první otázku stanovila dvě alternativní podmínky slučitelnosti vyrušování ptáků, které vede ke snížení jejich populace, s čl. 5 písm. d) směrnice o ochraně ptáků: tato populace musí zůstat zachována na dostatečné úrovni, nebo takové vyrušování nesmí obnovit dostatečné úrovně zabránit. Při posuzování těchto podmínek pak členské státy mohou vzít v potaz i opatření, jejichž cílem je zlepšení stanovišť druhu na jiném místě. Co se týče posouzení účinnosti opatření, může se dle generální advokátky zakládat na vyjádřeních znalců, která musí vycházet z nejspolehlivějších dostupných vědeckých poznatků a nejnovějších výsledků mezinárodního výzkumu.

Poradní stanovisko Mezinárodního soudního dvora o povinnostech států ve vztahu ke změně klimatu ze dne 23. 7. 2025, č. 2025/36

(text poradního stanoviska byl volně přeložen autorkou)

Mezinárodní soudní dvůr ve svém poradním stanovisku odpovídá na následující otázky Valného shromáždění OSN z 29. března 2023:

- (a) Jaké povinnosti plynou státům z mezinárodního práva k zajištění ochrany klimatického systému a dalších složek životního prostředí před antropogenními emisemi skleníkových plynů vůči státům a nynějším i budoucím generacím?
- (b) Jaké právní důsledky vzhledem k těmto povinnostem plynou státům, které svým jednáním či opomenutím způsobily významnou újmu klimatickému systému, a to ve vztahu k:
  - i) Státům, zejm. malým ostrovním rozvoje státům, které jsou vzhledem ke svým geografickým podmínkám a úrovni rozvoje poškozeny, zvláště dotčeny nebo jsou obzvláště zranitelné nepříznivými důsledky změny klimatu,
  - ii) Národům a jednotlivcům současných a budoucích generací dotčeným nepříznivými důsledky změny klimatu?

Během písemné fáze řízení bylo soudu předloženo 91 písemných stanovisek a 62 písemných připomínek a na veřejném slyšení předneslo své projevy 96 států a 11 mezinárodních organizací. Jedná se o historicky nejvyšší účast v řízení před Mezinárodním soudním dvorem, a to nejen v jeho historii, ale i v historii jeho předchůdce, Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti. Mezinárodní soudní dvůr přijal toto stanovisko jednomyslně, jakožto historicky páté jednomyslně přijaté stanovisko v jeho téměř osmdesátileté historii. Všechny tyto okolnosti dokazují, jak závažné a aktuální je téma ochrany klimatu, a zvyšují právní a argumentační sílu poradního stanoviska, které je jinak právně nezávazné.

Ve vztahu k první otázce Valného shromáždění Soud roztřídil povinnosti států podle příslušných mezinárodních smluv, jako je Rámcová úmluva OSN o změně klimatu, Kjótský protokol a Pařížská dohoda, ale i Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol, Úmluva o biologické rozmanitosti a Úmluva OSN proti dezertifikaci. Soud však nad rámec právně závazných mezinárodních smluv uvedl i výčet povinností plynoucích z mezinárodního obyčejového práva, a to povinnost náležitě péče a spolupráce států ve vztahu k předcházení významným újmám na životním prostředí. Soud dále vyjmenoval i lidskoprávní závazky států, a to povinnost zajistit účinné uplatňování lidských práv tím, že státy přijmou nezbytná opatření k ochraně klimatického systému a dalších složek životního prostředí.

K druhé otázce Soud uvedl, že porušení vyjmenovaných povinností představuje tzv. mezinárodní protiprávní čin (*international wrongful act*), jehož spáchání nicméně nezbavuje stát odpovědnosti za další plnění jeho povinností ve vztahu ke změně klimatu. Právní následky spáchání mezinárodního protiprávního činu mohou spočívat v povinnosti státu ukončit protiprávní čin, pokud stále trvá, dále poskytnout záruky a garance, že se takové jednání nebude dále opakovat, a nahradit škodu poškozeným státům, a to buď ve formě navrácení do původního stavu, peněžité náhrady, nebo poskytnutí zadostiučinění.

Informace z ústředního seznamu ochrany přírody

Přírodní rezervace Nad Švédskou cestou

Dne 11. srpna 2025 byla nařízením Jihomoravského kraje vyhlášena zajímavá rezervace u řeky Svitavy

s názvem Nad Švédskou cestou. Předmětem ochrany je geomorfologický útvar, významný krajinný fenomén a výjimečný ekotop této rezervace, reprezentovaný jednak zachovalými přírodě blízkými společenstvy starých listnatých a smíšených lesů s výskytem několika vzácných druhů živočichů a rostlin, a také velice cennou štěrbínovou vegetací silikátových skal, drolin a pohyblivých sutí, vázanou na zdejší granodioritové skalní útvary. ■

Helena Šmolková

Právní názor: Novela zákona o lesích – promarněná příležitost

Na konci července vstoupila v platnost novela zákona o lesích. Zatímco vlastníci lesů změny vítají, část ochránců přírody a vědecké komunity je spíše zklamáná. Návrhy Hnutí DUHA a iniciativy Vědci pro les (<https://vedciproles.webnode.cz/>), podpořené téměř 400 vědeckými a odbornými pracovníky i některými vlastníky, zůstaly převážně nevyслуšeny.

Změna pojetí zákona? Nikoliv

Na potřebě liberalizace zákona o lesích byla shoda většiny vlastníků lesů, lesníků i ochránců přírody. Čerstvě schválená novela lesního zákona ale v tomto ohledu není systémově pojatá – přinesla jen dílčí změny prolobbované vlastníky lesů – některé pro lesy k lepšímu, některé k horšímu.

Co myslíme tím, když říkáme „systémové pojetí“? Měla mnohem více uvolnit ruce lesníkům a vlastníkům lesů, ale zároveň lépe nastavit a zpřesnit několik základních limitů hospodaření, které by zajistily funkce lesů v měřítku krajiny (když by důraz na plnění mimoprodukčních funkcí lesů převzaly lesy v majetku státu), respektive daného konkrétního lesa (když by hospodaření Lesů ČR setrvalo v současné podobě). Za takové limity hospodaření, které by měly být nastavené zákonem a prováděcími vyhláškami, považujeme zejména:

- ochrana půdy a vody
  - limita odvozu těžebních zbytků z lesů na půdách ohrožených nutriční degradací
  - omezení velikosti holoseče
  - zpřesnění ochrany půdy a vodního režimu při přibližování dřeva
- zvýšení odolnosti lesů
  - nastavení minimálního požadavku na dřevinnou skladbu (v kombinaci s finanční podporou)
- biodiverzita

Na některých místech plošného hynutí smrků ve středních polohách a pahorkatinách dochází k opětovnému zalesnění smrkem. Foto Jan Piňos, archiv Hnutí DUHA

– (krom výše uvedených) požadavek na minimální počet stromů ponechaných na dožití a zetlení (v kombinaci s finanční podporou)

Když by tato limita byla legislativou dobře nastavena, mohla by být významná část lesního zákona regulující činnost lesníků a vlastníků úplně zrušena.

Co dobrého novela přinesla...

Pozitivem bezesporu je prodloužení lhůt k zalesnění a zajištění porostů celkem na 10 let. Zklamáním je, že tato zbytečná omezení vlastníků nebyla zrušena zcela. Smůlu mají tam, kde se přirozená obnova objevuje až po cca 10 letech (např. některá živná stanoviště, která zprvu zaroste ostružina a dřeviny se prosadí s delším časovým odstupem). Zároveň neznáme místo, kde by se les sám neobnovil do 20 let – možná taková jsou, ale bylo by jich minimum. Úplné zrušení lhůt k zalesnění a zajištění porostů by přispělo k diverzifikaci lesů v měřítku krajiny. Mělo by být výhradně věcí vlastníka lesa, zda upřednostní krátkodobou ekonomiku a zalesnění, nebo odolnost a bude čekat na přirozenou obnovu i více než 10 let.

Druhým významným pozitivem je rozšíření výčtu zvláště chráněných území obligátně klasifikovaných jako lesy zvláštního určení o NPP, PR, PP a první zóny CHKO. Zároveň umožňuje klasifikovat jako lesy zvláštního určení druhé zóny CHKO, EVL, PO a smluvně chráněná území na návrh orgánu ochrany přírody. To teoreticky umožní naplnit závazky Evropské strategie v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2030 v rozšíření územní ochrany.

Další pozitiva zmiňuje Tomáš Vrška v článku „Novela zákona o lesích – konečně svoboda volby“ (OP 4/2025). Krom v něm uvedených přínosů je ještě dobré zmínit, že LHP budou nově schvalovány orgánem státní správy lesa ve správním řízení. Souhlas orgánu ochrany přírody z hlediska zákona o ochraně přírody a krajiny (ZOPK) vydávaný při schvalování LHP podle § 4 odst. 3 ZOPK bude mít nadále váhu závazného stanoviska.

Nově zaváděné platby za ekosystémové služby jsou výslovně podmíněny prováděním opatření na podporu poutání uhlíku a současně biologické rozmanitosti v lesích. Jestli a nakolik tyto

parametry skutečně něco zlepší, bude nicméně záležet až na nastavení podmínek poskytování plateb, které má vláda nastavit od roku 2027.

... a co odnesla

Ve dvou věcech je ale novela významným krokem vzad. Především ruší povinnost soukromých vlastníků a obcí dodržet při obnově lesů alespoň minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin. Tomáš Vrška ve svém článku neprávem označil naše tvrzení, že se tak v lesích budou moci znovu pěstovat monokultury, za manipulativní. Legalizace výsadby monokultur novelou zákona je fakt. I když vidíme veliký posun lesnické praxe, kalamita skutečně velkou část vlastníků a správců lesů poučila, nesdílíme v této věci úplný optimismus Tomáše Vršky. Stále také vidíme vlastníky, kteří dál sází plošně smrky tam, kde nedávno smrkové monokultury odumřely. K nim nyní přibudou vlastníci, kteří minimální podíl MZD dodržovali jen proto, že jim to ukládal zákon a prováděcí vyhláška. Kolik jich bude, ukáže až čas.

Nabízeli jsme v této věci podle našeho názoru win-win řešení. Povinnost dodržet minimální podíl MZD jednoduše nahradit povinností nepřekročit maximální podíl rizikových dřevin. Ten by pro jednotlivá stanoviště stanovila vyhláška stejně, jako nyní stanovuje podíl MZD. Ministerstvo zemědělství ale tento návrh odmítlo.

Druhým velkým problémem novely je, že odložila až do roku 2030 lhůtu pro vydání vyhlášky, která má stanovit podrobnosti o minimálním množství a způsobech ponechání těžebních zbytků a na dožití a k zetlení určených stromů či jejich částí. MZe původně navrhovalo zmocnění k vydání vyhlášky ze zákona zcela vypustit, díky nesouhlasu MŽP byla lhůta „jen“ odsunuta do časově poměrně vzdálených horizontů. Ustanovení „Za účelem předcházení degradace lesní půdy a pro zachování mimoprodukčních funkcí lesa ponechává vlastník lesa v lese odpovídající množství těžebních zbytků a na dožití a k zetlení určených stromů či jejich částí“ nicméně zůstalo v lesním zákoně zachováno.

Nenaplněná očekávání

Novela nenaplnila ani očekávání vyvolaná programovým prohlášením vlády. To obsahovalo mimo jiné důležitý závazek „... ve státních lesích zásadně upřednostníme v rámci jejich hospodaření mimoprodukční funkce lesa“. Diskutovalo se o speciálním zákoně o státním podniku Lesy ČR, k tomu však vláda nepřistoupila. Závazek ale

nebyl promítnut ani do statutu a základací listiny Lesů ČR a nevyplývá ani z přijaté Strategie LČR 2025+. Poslední a zároveň logickou možností bylo zapracovat jej do § 4 lesního zákona, který řeší hospodaření v lesích v majetku státu. MZe a posléze i poslanci to ale odmítli udělat.

Novela též – s výjimkou lužních lesů – neobsahuje zmenšení maximální povolené velikosti úmyslné holoseče, a nenaplnila tak závazek vlády „prosazovat cílené, nikoliv plošné kácení“. Stejně tak novela neobsahuje potřebné posílení ochrany půdy před poškozením při těžbě a zejména přibližování dřeva. Novelu zákona o lesích tak považujeme především za v mnoha směrech promarněnou příležitost. ■

Jaromír Bláha

Novinky v ochraně vlka obecného

V září 2025 byla ve spolupráci Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství zahájena novela vyhlášky č. 395/1992 Sb. Účelem je přearažení vlka obecného z kategorie kriticky ohrožený do kategorie ohrožený. Jedná se o reakci na změnu příloh směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích), kde byl vlk změnou účinnou od 14. července 2025 přeřazen ze seznamu druhů vyžadujících přísnou ochranu (příloha IV) mezi druhy, „jejichž odebrání z volné přírody a využívání může být předmětem určitých opatření...“ (čl. 14 a příloha V směrnice o stanovištích). Zároveň je to reakce na aktuálně dokončené (červenec 2025) periodické hodnocení stavu druhů z hlediska ochrany v České republice, které je vypracovááno podle požadavků směrnice o stanovištích. U vlka byl poprvé v kontinentální biogeografické oblasti hodnocen stav druhu jako příznivý, což je mj. předpokladem uplatnění režimu ochrany dle zmíněného čl. 14 směrnice o stanovištích (a podmínkou je příznivý stav nadále zajistit). Meziřesortní připomínkové řízení bylo dokončeno a nyní je ve fázi vypořádání obdržených připomínek.

Cílem této úpravy je reakce na změnu zařazení vlka dle směrnice o stanovištích a dosažení příznivého stavu vlčí populace v ČR. Nadále bude realizován Program péče o vlka obecného v ČR, zůstanou zachovány finanční nástroje pro podporu hospodářů (náhrada škody za usmrčená či zraněná hospodářská zvířata, náhrada újm za ztížení pastvy

Vlk obecný. Foto Tomáš Jůnek

v důsledku výskytu vlka obecného i čerpání dotací z OPŽP na pořízení preventivních opatření). Kombinace těchto tří typů podpor nemá v Evropě obdoby. Smyslem je nadále pracovat na zmírnění konfliktního potenciálu vlka a zachovat příznivý stav. Jedinou změnou bude přepracování Pohotovostního plánu pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka tak, aby bylo případné řešení při opakovaných útocích na dobře zajištěná hospodářská zvířata nebo při ztrátě plachosti vůči člověku operativnější.

V oblasti náhrady škod bude od ledna 2026 v platnosti novela zákona č. 115/2000 Sb., která rozšiřuje spektrum hospodářských zvířat, za něž bude hrazena náhrada škody po útoku vlkem, stanovuje povinnost hradit škody pouze na legálních chovech z pohledu plemenářského zákona (evidované chovy), škoda bude hrazena také na všech psech (včetně loveckých). K zákonu bude vydána vyhláška, která bude stanovovat dlouho očekávané minimální parametry pro zabezpečení hospodářských zvířat (zejm. ovcí a koz). Tato vyhláška je v současné době velmi intenzivně meziřesortně projednávána, přičemž je navrhován odklad její působnosti od 1. 1. 2027. ■

Jindřiška Jelínková

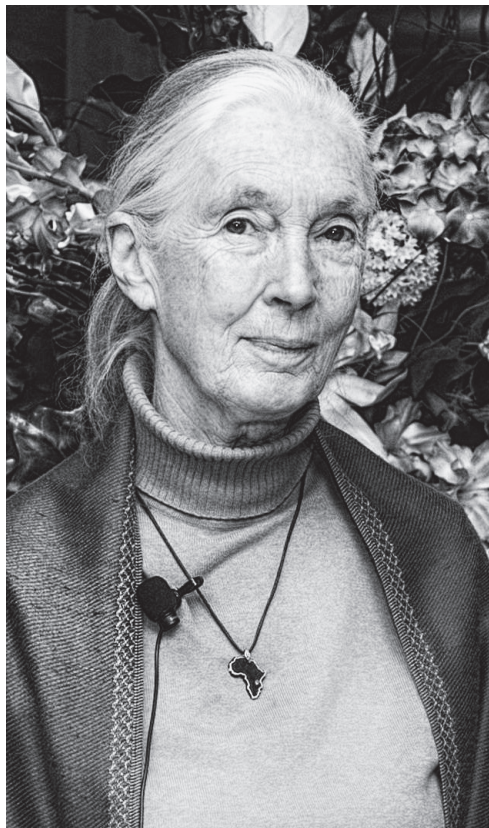
VZPOMÍNÁME

Naděje Jane Goodallové

(3. 4. 1934 – 1. 10. 2025)

„Nikdy nemůžeme obhájit náš argument, pokud apelujeme na lidskou hlavu. Musíme oslovit srdce.“

Odešla velká velvyslankyně dobra a naděje ve smíření s přírodou, s naším životním prostředím. Měla za sebou nesmírně bohatý život, ve kterém zásadně posunula naše poznání o primátech a ve kterém se snažila oslovit mocné i obyčejné lidi s jednoduchou pravdou – že pokud bude prosperovat příroda, bude se dobře dařit i nám, lidem. Předávala naději, že i když se různé situace mohou zdát jakkoliv beznadějně, vždy existuje světlo, malá hvězdička, byť někde v dálce, že svět bude lepší. „Nikdy nemůžeme dosáhnout míru na celém světě, dokud se nenaučíme žít v harmonii s přírodou a každý s každým,“ řekla jako Posel míru OSN a dodala: „Myslete na to, co bude po skončení konfliktu. Myslete na svět, ve kterém bychom všichni chtěli žít. Jakmile nám

Jane Goodallová. Foto commons.wikimedia.org

dojde, že i malé věci mohou společně způsobit velkou změnu, pak můžeme podniknout akce k přetvoření světa na lepší místo k životu.“

V roce 2018 krátký rozhovor s Jane Goodallovou přinesl i náš časopis Ochrana přírody, kde vyjadřovala hodně optimismu a mluvila o motivaci především u mladých lidí. To byl ostatně od roku 1991 její hlavní cíl. Založila organizaci Roots and Shoots, která má dnes pobočky v 75 zemích celého světa a zapojuje děti a mladé lidi do akcí na ochranu přírody nebo rozvoje komunit. Na různých aktivitách se dnes podílí kolem 10 000 dětských kolektivů. Jane je pro všechny obrovskou inspirací. Svou osobností dokázala motivovat opravdu miliony lidí. Neskutečně skromná, tolerantní a křehká žena, za kterou mluvily její odhodlané a hluboké oči. Jejím nerozlučným talismanem na cestách byla od roku 1996 plyšová opice Mr. H., kterou dostala od amerického nevidomého válečného veterána a kouzelníka, který ji inspiroval svým odhodláním a odolností. Přesvědčovat a motivovat ostatní lidi na celém světě k ochraně přírody a životního prostředí vnímala jako svůj životní úkol. Mimo domov trávila někdy i přes 300 dní v roce, neustále na cestách a neustále

předávající odhodlání a optimismus. I při našem setkání v Praze vyjadřovala podporu práci AOPK ČR a v té době nově rezonujícímu tématu návratu vlka. Na otázku, co by vzkázala lidem, kteří u nás chrání přírodu, ale okolí považuje jejich úsilí za překážku rozvoje, odpověděla: „Když se rozhlédneme kolem sebe, po celém světě najdeme skvělé a úspěšné ochrannářské projekty, za nimiž stojí neuvěřitelní lidé. A zase zvedneme hlavu,“ uzavřela náš rozhovor.

Jane se proslavila svým výzkumem šimpanzů v tanzanském národním parku Gombe (od roku 1960), kdy se jako první člověk dostala do úzkého kontaktu s volně žijící skupinou těchto primátů. Její výzkum byl výjimečný v tom, že jako první dokázala, že šimpanzi si umí vyrobit jednoduché nástroje a používat je. Ale především že šimpanzi mají velmi podobné emoce jako lidé, a to nejenom ty pozitivní, ale např. že jednotlivé tlupy mezi sebou vedou i války. Byl to průlom v představách mnohých vědců nejen o primátech, ale i o druhu Homo sapiens. Populární formou popsala svůj výzkum v knize *In the Shadow of Man* (Ve stínu člověka) v roce 1971, která potom vyšla ve 48 jazycích (v češtině v roce 1978). Během svého života napsala 32 knih. Pro výzkum a ochranu šimpanzů a dalších volně žijících zvířat založila v roce 1977 Jane Goodall Institute, který ochranu volně žijících zvířat staví na spolupráci s místními komunitami a na zajištění jejich potřeb.

Přístup lidí ke zvířatům a vůbec k životnímu prostředí vnímala jako hlavní problém naší civilizace: „To, co nás odlišuje od ostatních zvířat, je náš intelekt. Vždy říkám, že jsme druhem s nejvyšším intelektem, který kdy chodil po této planetě. Ale nejsme inteligentní. Kdybychom byli, tak přece nenichíme svůj jediný domov.“ Jane se aktivně zasazovala za práva všech zvířat, i těch domácích a hospodářských. Z toho důvodu byla vegetariánkou a přesvědčovala ostatní o významu vegetariánství ve vztahu ke zvířatům i dopadům chovu hospodářských zvířat na klima a životní prostředí. Často vysvětlovala tento svůj postoj slovy: „To minimum, co mohu udělat, je mluvit za ty, co mluvit nemohou.“

Jane navštívila Českou republiku několikrát. Zjišťovala možnosti pro založení pobočky své organizace Roots and Shoots, účastnila se několika seminářů a konferencí, vystoupila i v České televizi v Hyde Parku Civilizace (2017) a naposledy v roce 2024 pokřtila gorilí mládě narozené v pražské zoo. Jane měla i u nás několik přátel a ráda se sem vracela.

Jane Goodallová patří nesporně mezi ty přírodovědce, kteří ovlivnili generace lidí na celém světě, podobně jako třeba Edward Wilson, Jacques-Yves Cousteau nebo David Attenborough. Ačkoliv bude světu moc chybět, její odkaz je jasný a nelze ho předat lépe než jejími slovy: „Tím, co děláte, se podílíte na změně, a musíte se sami rozhodnout, jakou změnu chcete.“ ■

Tomáš Růžicka

SUMMARY

Bílek L.: The Český ráj/Bohemian Paradise Protected Landscape Area Has Been in Existence for 70 years

The year 2025 marks the 70th anniversary of declaring the Český ráj/Bohemian Paradise Protected Landscape Area (PLA). The first protected areas in this region were established even before the PLA. The Prachovské skály/Prachov Rocks has been in existence since 1933, and twenty years later, the Na hranicích/At the Border Nature Reserve was declared near the town of Turnov. Considerations about the need to protect the entire landscape had already emerged during the First Republic, i.e. in Czechoslovakia in 1918-1938. Shortly after World War II, the District National Committee of Mnichovo Hradiště approached the then Ministry of Education and National Enlightenment with a request to ensure the protection of the wider area around the village of Mužský with a number of archaeological sites. In 1947, the renowned physician Jiří Šolc was appointed as the District of Turnov Nature Conservationist, a person in charge of nature conservation in the respective district. It was he, who advocated for the Ministry of Culture to declare the Český ráj/Bohemian Paradise a PLA in 1955. Thus, the Český ráj/Bohemian Paradise became the first PLA in Czechoslovakia. This happened a year before the adoption of the Nature Conservation Act. Covering an area of 92 km², the rock towns of Hruboskalsko, Příhrázské skály/Příhrazy Rocks, and Apolena, the valleys of Žehrovka Rivulet and Jordánka Brook below the Trosky Castle, Trosky itself, the Plakánek Valley, the Žehrovské lesy/Žehrov Forests, and the largest fishpond in

the region, Žabakor, came under joint protection. In addition to these natural monuments, cultural monuments also became part of the PLA – the castles of Kost, Valečov and Trosky, the chateau of Hrubá Skála and later the village heritage reserves of Vesec u Sobotky and Mužský. ■

Luka V.: Wings above the Rock Towns: The Story of the Eagle Owl and the Peregrine Falcon in the Český ráj/Bohemian Paradise Region

The Eagle owl (*Bubo bubo*) and the Peregrine falcon or Peregrine (*Falco peregrinus*) – two powerful predators that symbolize the wilderness and resilience of nature in the Český ráj/Bohemian Paradise region. In the past, both species had faced intense pressure from humans. Legal protection adopted in the 1920s had a positive effect on increasing the number of peregrines in the above region until the early 1950s. Both species thus found themselves on the brink of extinction, and peregrines did not nest in Český ráj/Bohemian Paradise for several decades. Over time, however, thanks to targeted conservation efforts, the situation has changed. Strict legislative measures, bans on harmful chemical substances, and targeted conservation programmes have helped both species to recover. Therefore, the first nesting of the Peregrine falcon in recent times was documented in 2001, after more than 35 years. Today, both the Eagle owl and the Peregrine falcon have stable populations in the Český ráj/Bohemian Paradise, numbering in the low tens. The PLA Administration monitors both species annually. Falcons are observed as early as February, when they perform courtship flights, indicating their efforts to occupy nesting sites. Nesting itself is then confirmed when the young are fed, when the flight activity of both parents reaches its peak and the nest is relatively easy to spot. Eagle owl's territories are identified during the winter months, especially in February, when their vocal activity peaks during mating and territorial defense. Unlike falcons, however, we have to rely solely on vocalizations, and due to their nocturnal activity, Eagle owl's nests are not easy to be found even during the spring months and when the young are fledging. ■

Višínský J.: Scree Forests near the Town of Turnov – a New

New Scree Forest near Turnov Nature Reserve. Photo by Jan Višínský

Nature Reserve in the heart of Český ráj/Bohemian Paradise

In 2025, a new Nature Reserve called Scree Forests near Turnov was declared in the Český ráj/Bohemian Paradise region. Moreover, protection of the site did not begin with the declaration of the Nature Reserve, but the first significant step was taken in 2002, when it was included in Zone II of the extended Český ráj/Bohemian Paradise Protected Landscape Area. Two years later, it became part of a Site of European Importance (SEI, pursuant to Act No. 114/1992 on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later, the term for Site of Community Importance, SCI, later Special Area of Conservation, SAC, under the European Union's Habitats Directive). The reserve covers an area of approx. 7.3 hectares, with a buffer zone covering an additional 5.6 hectares. It is located on the rugged slopes of the Jizera River Valley in the cadastral areas of Turnov, Bukovina u Turnova, and Bělá u Turnova. The dominant features of the area are scree slopes and rock outcrops formed by calcareous sandstones. The forest stands consist mainly of Sycamore (*Acer pseudoplatanus*), linden (*Tilia* spp.), and European or Common ash (*Fraxinus excelsior*) trees, while the herbaceous layer includes, inter alia, the Perennial honesty (*Lunaria rediviva*), Nine-leaved toothwort (*Dentaria enneaphyllos*) and the Martagon lily (*Lilium martagon*). One of the unique geomorphological features found in the area is the Dolánecký

vodopád Waterfall, also known as the Myšina Waterfall. It was formed as a suspended waterfall on a rocky defile of sandy marlstone, which was shaped by the lateral erosion of the Jizera River in the valley's lower part. Originally reaching a height of up to 18 meters, today it measures approx. 12 meters, as erosion processes and frost weathering in waterlogged rocks are gradually reducing its profile. Although the area has been now protected by stricter regulations, it remains open to the public. Visitors can explore diverse habitats ranging from scree slopes to wet springs and rock faces, and experience nature that has retained its natural character. ■

Mareš J., Bruthans J. & Filippi M.: Bohemian Paradise – a Natural Geological Laboratory of Global Significance

From a geological point of view, the Český ráj/Bohemian Paradise region is an exceptionally interesting and significant area, where rocks of various origins and compositions are concentrated in a small area. That is why we can see sandstone rock formations, volcanic remnants, and even well-developed karst formations there. In addition, there are many interesting and beautiful minerals to be found there. Thanks to its exceptional geological diversity, Český ráj/Bohemian Paradise was included into the European Geoparks Network in 2005 and has been part of the UNESCO Global Geoparks

In the Český ráj/Bohemian Paradise Protected Landscape Area, meadows are an important element contributing to the picturesque landscape/scenic beauty there. Photo by Jan Višínský

Network since 2015. More than 200 geological and mineralogical sites can be found there within a relatively small area. The famous explorer and naturalist Alexander von Humboldt even called Trosky Hill with its castle ruins the eighth wonder of the world. A significant part of Český ráj/Bohemian Paradise is made up of Hrubá Skála block sandstone. In the vicinity of the village of Troskovice, there is a special type of this sandstone, known as locked sand, which has no cement between the grains, giving it specific properties. The karst in the Turnov area suggests that karst channels may also form in other areas of the Bohemian Cretaceous Basin where calcareous sandstones occur, which would make it the largest karst area in the country. The presentation of the discoveries described above has led to a significant shift in knowledge in the field of sandstone area studies, confirming the importance and renown of the Český ráj/Bohemian Paradise.

Višínský J.: The Český ráj/Bohemian Paradise Region and Its Meadows

The Český ráj/Bohemian Paradise is a cultural landscape that has been shaped by human activity over centuries. An integral part of its appearance are diverse meadows that originated as secondary treeless areas and have been maintained for generations by mowing and extensive grazing. It is precisely the continuity of this farming having been given the landscape its distinctive character/scenery. Above the

Věžák Fishpond, the Kosin family monument has been still standing today, commemorating more than three centuries of continuous farming by one peasant family on the “Na Budách” farmstead in the village of Krčkovice. Within the Český ráj/Bohemian Paradise Protected Landscape Area, several Specially Protected Areas can be identified where meadow habitats are most prevalent and at the same time in their most preserved form. Three areas located in PLA’s different parts were selected as an example. The Podtrosecká údolí Valleys in the central part represent a complex of wetland and peat meadows. The Oborská luka Meadows in the eastern part are connected to a system of fishponds and represent traditional wet meadows. The Podloučky Meadows in the northern part preserve a mosaic of xerothermic grasslands and flower-rich beech forests. Together, they provide a representative picture of the variability in and ecological value of meadow habitats in the Český ráj/Bohemian Paradise. ■

Večerík Z., Kizek K., Vašíček M., Líznarová E., Kotasová & Adámková M.: Slovácké lúky/Moravian Slovakia Meadows as a Model Site for Invertebrate Diversity Protection and Conservation

Slovácké lúky/Moravian Slovakia Meadows, part of the Soutok/Confluence, namely Morava and Dyje/Thaya Rivers Confluence newly designated

Protected Landscape Area in South Moravia, represents an exceptionally valuable site for the conservation of terrestrial invertebrates in lowland Central Europe. A full-season entomological monitoring, conducted in 2024, recorded 821 species in total, including many threatened, stenotopic, and ecologically specialized taxa associated with a wide range of habitats. The findings evidence the presence of wetland, halophilous, and steppe-associated species co-occurring at a single locality, reflecting extraordinary habitat heterogeneity, microclimatic variation, and long-term ecological continuity. Particularly important is the presence of species dependent on open, early-successional and transitional habitats, which are increasingly rare in modern landscapes. Thus, the entomofauna of Slovácké lúky/Moravian Slovakia Meadows confirms the site’s conservation value and provides a strong foundation for future protection, conservation, restoration, and monitoring. ■

Pech P., Spitzer L., Konvičková H. & Konvička M.: Why Does the Dusky Large Blue Avoid Large Meadows?

The Dusky large blue (*Phengaris nausithous*), a species protected by the European Union’s legislation (Annex II of the EU Habitats Directive) and obligate myrmecophilous inhabitant of wet meadows, is one of the most widespread blue butterflies in the Czech Republic, despite its specialized lifestyle. It can be found everywhere except in the warmest lowlands and highest mountain areas, with wetland meadows harbouring the characteristic herb Great burnet (*Sanguisorba officinalis*) being a necessary but not sufficient condition for its occurrence. Entomologists have long believed that any species of the widespread ant genus *Myrmica* is sufficient for the development of blue butterflies of the genus *Phengaris*. Later, while searching for the causes of the mysterious extinction of the Large blue butterfly (*P. arion*) in Britain, a close link was found between individual blue butterfly species and individual ant species, which in turn were linked to specific microclimates. Blue butterflies are usually linked to the most abundant species or species of the genus *Myrmica*, which are predominantly found in their preferred habitat. The Dusky large blue, which is classified as near threatened (NT) on the Czech Republic’s Red List, shares its association with the Great burnet with another species of the same genus, the Scarce large blue butterfly (*P. teleius*), which is considered to be endangered (EN) in the Czech Republic.

The village of Dolánky u Turnova is an important entry point for tourists visiting the Český ráj/Bohemian Paradise region. Photo by Jan Juračka

The differences in their preferences stem from their requirements for the quality of their host plant. The Scarce large blue butterfly prefers lower, younger great burnet plants growing in loose grassland, while the Dusky large blue prefers taller, more robust plants that have already flowered in denser vegetation. The two species also differ in their host ants – for the Dusky large blue, it is predominantly the Common red ant (*M. rubra*), and to a lesser extent the Common elbowed red ant and Woodland red ant (*M. scabrinodis*, *M. ruginodis*). The Scarce large blue butterfly, on the other hand, uses a wide range of ants (including species used by the Dusky large blue), in proportion to their occurrence in a particular location. ■

Kušnířová T., Šíkola M. & Klabanová P.: Changes in Sites of Community Importance in the Czech Republic

In December 2024, the Government of the Czech Republic adopted the eighth amendment to the national list of Sites of Community Importance bringing the issue of the sufficiency of the Natura 2000 network in the Czech Republic closer to the positive conclusion. The activities on the amendment took three years - from the developing the expert proposal by the Nature Conservation Agency of the Czech Republic (NCA CR) and its pre-negotiation with the stakeholders, through the preparation of the legislative proposal by the Ministry of the Environment of the Czech Republic and its further negotiation with other ministries,

inter-ministerial comment procedure to its approval by the Government. This had been preceded by three years of bilateral negotiations with the European Commission on the scope of the additions to the Czech Republic's part of the Natura 2000 network. The amendment included the addition of target features in relation to the requirements of the European Commission, the addition of new sites and technical changes - refinement of the boundaries of the sites and de-designation of target features. Information on the amendment has been forwarded to the European Commission, which will now assess the fulfilment of the requirements, which are the subject of an ongoing infringement procedure. ■

Šoltysová L.: The Český ráj/ Bohemian Paradise among the Most Visited Places in the Czech Republic

It is a well-known fact that the Český ráj/ Bohemian Paradise region is one of the most popular tourist destinations in the Czech Republic. The wildness and picturesqueness of the landscape have attracted pilgrims, romantics, and artists since time immemorial. The answer to the question of why Český ráj/ Bohemian Paradise is one of the most visited places in the Czech Republic can be found not only in its distinctive morphology, but also in the landscape modifications carried out by humans since the beginning of the 17th century. The Český ráj/Bohemian Paradise's landscape enchanted Albrecht von Wallenstein

(1583–1634). His Italian architects had created the first early Baroque composition in the landscape around the town of Jičín, connecting the residence with farmyards with linear plantings of lime trees. Wallenstein's targeted landscaping continued by architect Jan Baptista Mathey, who designed sacred buildings connected by sightlines and paths on the southern edge of Český ráj/Bohemian Paradise for Count Franz Joseph Schlik (1656–1740). In the 19th century, the western and northern parts of Český ráj/Bohemian Paradise were significantly influenced by the House of Rohan, who built a country residence in Sychrov. The central part of Český ráj/Bohemian Paradise, dominated by Hrubá Skála Castle and Trosky Castle, began to be developed by the Aehrenthal family in 1821. During this period, most of the churches were restored and rebuilt, chapels were built on the volcanic peaks – the dominant features of Český ráj/Bohemian Paradise – and some even had Stations of the Cross added. The interests of public administration, the business sector, and non-governmental non-profit organizations intertwine in Český ráj/Bohemian Paradise. Systematic communication and cooperation using the Concept and the current Management Plan are prerequisites for preserving the region's natural values. An example of good practice is saving the Sedmihory wetlands, where the excellent communication between the non-profit organization, namely Bukovina Czech Union for Nature Conservation Local Chapter and dozens of landowners and

the Nature Conservation Agency of the Czech Republic, including interpretation, led to the implementation of a large and successful ecosystem restoration project.dd ■

Zajíček P.: The Na Pomezí Cave Became a Show Cave 75 Years Ago

The Na Pomezí Caves is the longest cave karst system in the Czech Republic formed in crystalline limestone. The first parts had been discovered in 1937 under circumstances that are not entirely clear. A substantial part of the cave system was then discovered during quarrying activities in 1949. A year later, some sections were modified, electrically lighted up, and made accessible for the public. Currently, the three largest caves – Na Pomezí, Liščí díra/Fox Hole, and Rasovna – form a continuous and interconnected cave system. Speleologically, the connection has only been verified between the Na Pomezí Cave and Liščí díra/Fox Hole Cave. The connection between the Rasovna Cave and Na Pomezí Cave is formed by an impassable system of fissures approximately 25 meters long. However, there is no doubt about the mutual connection between these caves. All of these caves are now important wintering grounds/hibernacula for bats. The Na Pomezí Cave has a total length of 1,320 meters with an elevation of 47 meters (including the Liščí díra/Fox

Hole Cave). The cave is part of the Na Pomezí National Natural Monument, declared in 1965. In September 2024, the entire cave system was hit by extensive flooding. A substantial part of the cave was under water. Pumping, removing mud deposits and repairing electrical installations then took several months. ■

Plesník J. & Hanel L.: Coral Reefs in Various Parts of the World Are Again Experiencing Global Bleaching Event

Coral bleaching, i.e. the noticeable transformation of originally yellow-brown corals into pale, transparent organisms, has been known for more than a century. When corals are **stressed by changes in conditions** such as temperature, light, or nutrients, they expel the symbiotic algae living in their tissues and providing them with nutrients, oxygen and vibrant colours, thus causing corals to turn **completely white**. The first extensive study of coral bleaching, caused by increased water temperatures in large sections of the Great Barrier Reef, dates back to 1929. Since then, the process has been recorded regularly in various parts of the world. Between 1998 and 2017, bleaching was reported from 3,351 sites in 81 countries. The first global coral bleaching event in 1998 affected reefs throughout

the tropical and subtropical climate zones and claimed the lives of 16% of all corals living on Earth at the time, with as many as half of those in the Indian Ocean perishing. What triggers local coral bleaching? First, and foremost, changes in seawater temperature, high solar radiation intensity, heavy metals (especially copper and cadmium), changes in water salinity, pesticide pollution, excessive nutrient concentrations (eutrophication), fishing, cyanides, ocean acidification, and pathogenic organisms such as bacteria. Local meteorological conditions that warm the sea surface, such as clear skies, high humidity, and high air temperatures, also contribute to coral bleaching. El Niño causes global coral bleaching events by triggering marine heatwaves, which lead to elevated sea surface temperatures that stress corals starving to death. A serious problem remains the fact that corals live in symbiosis with algae, usually in habitats where the water temperature is only 1–2 °C lower than the temperature at which bleaching begins. Coral bleaching is more intense the longer the coral reef is exposed to higher temperatures. However, if corals that have resisted bleaching are able to produce new larvae, the seawater is of good quality, and suitable substrate is available, even severely damaged reefs can recover on ■

KONTAKTY NA AUTORY:

Petr Bauer

Správa národního parku České Švýcarsko, náměstek ředitele p.bauer@npcs.cz

Lukáš Bílek

AOPK ČR, RP Liberecko, vedoucí Oddělení SCHKO Český ráj lukas.bilek@aopk.gov.cz

Jaromír Bláha

Hnutí DUHA – Friends of the Earth CR jaromir.blaha@hnutiduha.cz

Jiří Bruthans

Přírodovědecká fakulta, Ústav hydrogeologie, inženýrské geologie a užité fyziky jiri.bruthans@natur.cuni.cz

Karel Drbal

Správa jeskyní ČR, vedoucí Chýnovské jeskyně drbal@caves.cz

Martin Dušek

AOPK ČR, šéfredaktor časopisu Ochrana přírody martin.dusek@aopk.gov.cz

Michal Filippi

Geologický ústav AV ČR Filippi@gli.cas.cz

Lubomír Hanel

Pedagogická fakulta UK, Katedra biologie a environmentálních studií lubomir.hanel@pedf.cuni.cz

Jindřiška Jelínková

AOPK ČR, ředitelka Odboru druhové ochrany jindriska.jelinkova@nature.cz

Jakub Mareš

Přírodovědecká fakulta, Ústav hydrogeologie, inženýrské geologie a užité fyziky kubamara@seznam.cz

Pavla Klabanová

Ministerstvo životního prostředí ČR, Oddělení soustavy NATURA 2000 pavla.klabanova@mzp.gov.cz

Vojtěch Kotecký

Univerzita Karlova, Centrum pro otázky životního prostředí vojtech.kotecky@czp.cuni.cz

Jan Kozák

starosta obce Vyskeř starosta.vysker@email.cz

Tereza Kušnírová

AOPK ČR, Oddělení MZCHÚ tereza.kusnirova@aopk.gov.cz

Václav Luka

AOPK ČR, RP Liberecko, Oddělení SCHKO Český ráj vaclav.luka@aopk.gov.cz

Pavel Pech

Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský Holovousy s.r.o. pavelpech1@centrum.cz

Jan Plesník

AOPK ČR, poradce pro mezinárodní vztahy, Samostatné oddělení vnějších vztahů jan.plesnik@aopk.gov.cz

Tomáš Růžicka

AOPK ČR, vedoucí Samostatného oddělení vnějších vztahů tomas.ruzicka@aopk.gov.cz

Martin Šíkola

AOPK ČR, Oddělení MZCHÚ martin.sikola@aopk.gov.cz

Helena Šmolková

AOPK ČR, Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu helena.smolkova@aopk.gov.cz

Lenka Šoltysová

AOPK ČR, Samostatné oddělení vnějších vztahů lenka.soltysova@aopk.gov.cz

Karolína Šulová

AOPK ČR, vedoucí Samostatného oddělení komunikace karolina.sulova@nature.cz

Zdenko Večerík

Masarykova univerzita, Ústav botaniky a zoologie vecerik@sci.muni.cz

Jan Višínský

AOPK ČR, RP Liberecko, Oddělení SCHKO Český ráj jan.visinsky@aopk.gov.cz

Petr Zajíček

Správa jeskyní ČR, Oddělení péče o jeskyně zajicek@caves.cz